

**Kliimaministri määruse „Joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste käitamisest pädevale isikule esitatavad nõuded, väljaõppe programm ja läbiviimise kord“ eelnõu  
SELETUSKIRI**

## **1. Sissejuhatus**

Määrus kehtestatakse ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse (ÜVVKS) § 32 lõike 5 alusel. Määrusega kehtestatakse nõuded joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste käitamisest pädevale isikule (edaspidi *operaatorile*) ning töötatakse välja väljaõppeprogramm ja väljaõppe läbiviimise kord nende joogivee- ning reoveekäitlusrajatiste operaatorite koolitamiseks, kes ei oma kutseaduse alusel antud veekäitlusoperaatori kutsetunnistust ning ei ole läbinud joogivee- või reoveekäitlusrajatise tootja või haridusasutuse pakutavat vähemalt 80-tunnist väljaõpet. Kehtivad õigusnormid ei reguleeri joogivee- ega reoveekäitlusrajatise käitavate isikute kvalifikatsiooninõudeid.

ÜVVKSi § 32 kehtestab nõuded joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste käitamisest pädevale isikule. Joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste tööd juhivad operaatorid, mistõttu joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste efektiivsus ning opereerimise tulemused sõltuvad otseselt operaatori kvalifikatsioonist. Joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste käitamisest pädevale isikule (operaatorile) on sätestatud 80-tunnise koolituse läbimise kohustus iga seitsme aasta järel, et tagada joogivee- ja reoveepuhastite nõuetekohane hooldamine ja puhastusprotsesside optimeerimine. Kui isikul on kutseaduse alusel antud veekäitlusoperaatori kutsetunnistus, on ta pädevus tõendatud asjakohase kutsega. Eesmärk on tagada, et joogiveetöötusjaamades töötaksid üksnes pädevad isikud, kuna mittenõuetekohane joogivee töötus võib põhjustada tuhandetele inimestele terviseprobleeme, kui ühisveevärgi kaudu juhitakse joogivett, mis ei vasta nõuetele. Seega on regulatsiooni eesmärk seotud otseselt inimeste tervise kaitsega.

Samaväärselt oluline on tagada, et reoveepuhasteid opereerivad pädevad isikud, kuna reoveepuhastite töö tulemusest sõltub otseselt nii keskkonda juhitava heitvee puhastusaste kui ka vee-ettevõtja töö efektiivsus. Vee-ettevõtte kuludest on kolmandal kohal elektrienergia kulu, millest kõige suurema osa moodustavad reoveepuhasti töö (nt aereerimine) ja settekäitlus. Seetõttu mõjutab reoveepuhasti operaatori kvaliteetne töö otseselt ka ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni (edaspidi *ÜVVK*) teenuse hinda. Mida efektiivsemalt ja teadlikumalt puhastite protsesse juhitakse, seda efektiivsemini töötavad vee-ettevõtjad ning seda väiksemaks kujuneb tarbijale ÜVVK teenuse hind ning seda väiksem on tõenäosus, et ÜVVK teenuses esineb häireid, teenuse peatumisi ja avariisid. Kokkuvõttes, joogivee- ja reoveekäitlusrajatise käitava isiku kvalifikatsioonist sõltub otseselt nii rahva tervise kaitse, keskkonda juhitava saaste kogus, mis võib põhjustada keskkonnareostuse või keskkonnahäiringu, kui ka ÜVVK teenuse hind ja toimepidevus.

Määruse eelnõu on ette valmistanud Keskkonnaministeeriumi veeosakonna nõunik Raili Kärmas (teenistussuhe on lõppenud) ja edasi menetleb eelnõu Keskkonnaministeeriumi veeosakonna nõunik Anni Mandel (tel nr 605 1257, [anni.mandel@envir.ee](mailto:anni.mandel@envir.ee)). Eelnõu keeletoimetaja oli Keskkonnaministeeriumi õiguseosakonna peaspetsialist Aili Sandre (tel 626 2953, [aali.sandre@envir.ee](mailto:aali.sandre@envir.ee)). Määruse eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaministeeriumi õiguseosakonna nõunik Elina Lehestik (tel 626 2904, [elina.lehestik@envir.ee](mailto:elina.lehestik@envir.ee)).

## **2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs**

Kehtivad õigusnormid ei reguleeri joogivee- ega reoveekäitlusrajatise käitavate isikute kvalifikatsiooninõudeid. See võimaldab täna ametikohal töötada isikutel, kellel puuduvad teadmised

joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste mõjust rahva tervisele, keskkonnale ja ÜVVK teenuse hinnale. Probleemi akuutsusele on viidatud ka 2016. a valminud aruandes<sup>1</sup>, kus on märgitud, et sageli sõltub reoveepuhasti heitvee kvaliteet otseselt operaatori tegevusest ja teadmistest. Uuringus analüüsiti operaatorite kompetentsust mõjutavaid tegureid ning operaatori kompetentsuse mõju puhasti toimivusele. Analüüsi tehes ei arvestatud olukordi, kus operaator vastutas mitme reoveepuhasti eest. Igat olukorda analüüsiti teistest sõltumatult, sest esiteks võib operaator omada põhjalikke teadmisi näiteks aktiivmudapuhastuse kohta, ent ei tunne kuigi hästi mõnd muud tehnoloogiat, ning teiseks selleks, et välistada olukordi, kus uuringu tulemuste põhjal võib tööandja töölepingu üles öelda, selmet panustada operaatori teadmiste arendamisse. Uuringu raames koostati metoodika operaatori kompetentsuse hindamiseks ning rakendati seda kõigi valimisse arvatud reoveepuhastite puhul. Reoveepuhasti operaatori kompetentsuse osatähtsust hinnati statistilise analüüsi meetodi (regressioonianalüüs) abil, pöörates tähelepanu sellele, kuidas:

- 1) operaatori haridus, koolitused ja kogemused mõjutavad reoveepuhasti toimivust;
- 2) operaatori kompetentsus mõjutab puhastusetaappide toimivust tervikuna ning tehnoloogiast (tavaline aktiivmudapuhasti, annuspuhasti, biokilepuhasti vm) sõltuvalt.

Uuringus leiti, et operaatori kompetentsus ja tema otsused puhasti käitamisest on puhasti toimimise seisukohalt ühed kõige olulisemad tegurid. Operaatori otsused ja puhasti korrashoid mõjutavad otseselt puhasti heitvee kvaliteeti ja töödeldud reoveesette vastavust seaduses sätestatud nõuetele ning kaudselt kõigi reoveepuhasti seadmete tööga, protsessi toimimise stabiilsust ja reovee puhastamise maksumust. Uuringus üle vaadatud puhastid olid suuruse ja tehnoloogia keerukuse poolest väga erinevad ning erinevad olid ka nõuded neid käitavate spetsialistide pädevuse kohta. Operaatori kompetentsuse hindamisel eeldati, et ta tunneb oma puhastis toimuvat peensusteni, kusjuures ei pruugi olla kursis teistsuguste lahendustega. Seetõttu esitati puhasti ülevaatamise ajal operaatorile küsimusi ainult nende protsessiosade kohta, mis toimusid tema hoole all olevas puhastis. Puhasti operaatori pädevuse hindamisel peeti silmas tema hooldamisel oleva reoveepuhasti tehnoloogilist lahendust. Kui hinnati väikepuhastit, milles reovett puhastati ainult septikus ja biotiigis, esitati operaatorile ainult üldosa, septiku ja biotiigi kohta käivaid küsimusi. Operaatori kompetentsuse hindamiseks esitatud küsimuste arv ei olnud piiratud, ent neid oli vähemalt kümme.

Uuringus järelitati, et operaatorid, kes oskasid adekvaatselt hinnata koormusi ja tundsid termineid (koormus, ainesisaldus ehk kontsentratsioon ja vooluhulk), said ka oma puhastile kõrgema toimivushinnangu. Järelitati, et need operaatorid, kes oskavad rakendada koolitustel saadud teadmisi ning neid ka iga päev järgivad, saavad ka puhastusprotsessi juhtimisega paremini hakkama. Lisaks toodi välja, et 36% operaatoritest tunneb ka ise vajadust koolituste järele. Kuigi osa operaatoritest oli koolituse juba vabatahtlikult läbinud, peeti uusi koolitusi vajalikuks uute tehnoloogiate tundmaõppimiseks ja teadmiste värskendamiseks eriti lämmastiku- ja fosforiärastuse ning automaatika, proovivõtmise vallas, sh praktilisi õppusi.

Suurte vee-ettevõtete operaatorite kompetentsus oli mõnevõrra parem (keskmine – 7,56 p, mediaan – 7,70 p, minimaalne – 1,45 p ja maksimaalne 10,0 p), mis omakorda võis tuleneda sellest, et:

- 1) suurte vee-ettevõtete töötajatel on võimalus rohkem spetsialiseeruda – reoveepuhasti operaator ei pea tegelema ka näiteks raamatupidamise ning klienditeenindusega;
- 2) 87% suurte vee-ettevõtete operaatoritest on läbinud reoveepuhasti operaatori koolituse, väikeste vee-ettevõtete operaatoritest on teinud seda vaid 66%.

---

<sup>1</sup> Eesti Keskkonnauuringute Keskus. Aastatel 2004–2014 ELi ja KIKi abirahaga rajatud ja rekonstrueeritud reoveepuhastite tõhususe hindamine. Tallinn, 2016; <https://envir.ee/keskkonnakasutus/vesi/uuringud-ja-aruanded#item-6>.

Kokkuvõttes, operaatorite senised koolitusprogrammid on tulemusi andnud – need reoveepuhastid, mille operaator oli läbinud Keskkonnaministeeriumi korraldatud operaatorite koolituse, said toimivuse skaalal parema tulemuse. Operaatorid, kes oskasid adekvaatselt hinnata koormusi ja mõistsid puhastusprotsessi olemust, andsid oma puhastile kõrgema toimivuse väärtuse. Siit võib järeldada, et need operaatorid, kes oskavad rakendada ja kasutada oma töös iga päev koolitustel saadud teadmisi, saavad ka puhastusprotsessi juhtimisega paremini hakkama.

Eelnevale tuginedes leidsid ÜVVKS-i eelnõu koostajad, et 80-tunnise väljaõppe nõue joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste operaatoritele on proportsionaalne, kuna on eesmärgi saavutamiseks sobiv, vajalik ja mõõdukas. 80-tunnise väljaõppe nõue iga seitsme aasta järel on võrdsustatud asjakohase kutseseadusele vastava kutsega ja ka joogivee- või reoveekäitlusrajatise tootja või haridusasutuse pakutava vähemalt 80-tunnise väljaõppega. Seega nõude täitmiseks saab isik valida just endale sobiva võimaluse koolitusnõude täitmiseks kolme võimaluse hulgast.

80-tunnise väljaõppe nõue joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste operaatoritele iga seitsme aasta järel võimaldab joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste operaatori ametikohta täita ka teistel ELi kvalifikatsiooniga isikutel, kuna nõue on täidetud kõigil isikutel, kellel on asjakohane kutseseadusele vastav kutse või isik on läbinud joogivee- või reoveekäitlusrajatise tootja või haridusasutuse pakutava vähemalt 80-tunnise väljaõppe. Kuna joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste operaator peab tundma rajatise opereerimise sisulisi nüansse, saab ka ELi liikmesriigist tulev kogemustega isik vastaval ametikohal töötada, kui tal on läbitud vähemalt üks eeldustest.

Eelnõukohane määrus koosneb seitsmest paragrahvist.

**Esimene paragrahv** käsitleb määruse reguleerimisala. Reguleerimisala kohaselt kehtestatakse määrusega nõuded joogivee- ja reoveekäitlusrajatise käitamises pädevale isikule ehk operaatorile ning määratakse väljaõppeprogramm ja väljaõppe läbiviimise kord.

**Teine paragrahv** käsitleb mõisteid. Eelnõus on uute terminitena defineeritud mõiste „operaator“, kuna väljaõppeprogrammi sisu on suunatud eelkõige veekäitlusrajatiste (nii joogivee kui ka reovee) operaatoritele, kes tegelevad veekäitlusrajatise puhastusprotsesside juhtimisega. Operaator on § 2 lõike 1 kohaselt isik, kes vahetult juhib joogivee- või reoveekäitlusrajatise tööd ning jälgib joogivee- või reoveekäitlusrajatise tööga seotud protsesse. „Vahetult juhtimise ja jälgimise“ all on eelkõige mõeldud olukordi, kus operaator juhib ja jälgib ise otseselt (ilma vaheastmeta/delegeerimata) enda käitatava joogivee- või reoveekäitlusrajatise tööd ja sellega seotud protsesse.

Lisaks on defineeritud mõisted „joogiveekäitlusrajatis“ ja „reoveekäitlusrajatis“. Eelnõukohase määruse tähenduses on joogiveekäitlusrajatis § 2 lõike 2 järgi joogiveetöötlusjaam või muu joogivee tootmise või töötlemisega seotud tehnoloogiline seade koos ühisveevärgivee jaotusvõrguga. Reoveekäitlusrajatis on § 2 lõike 3 järgi reoveepuhasti või muu reovee puhastamisega seotud tehnoloogiline seade või rajatis koos reovee kogumiseks vajaliku ühiskanalisatsiooniga. Reoveekäitlusrajatise alla kuulub ka biotiik, mistõttu käsitletakse termini seletuses lisaks tehnoloogilisele seadmele ka rajatist, kuna Eestis on väikemates kohtades kasutusel ainult biotiigid.

**Kolmandas paragrahvis** antakse ülevaade nendest oskustest, mida joogiveekäitlusrajatise käitamises pädev isik peab valdama. Tavapäraselt on joogivee- või reoveekäitlusrajatise käitamises pädevaks isikuks määratud operaator, kuna tema tegeleb joogivee- või reoveekäitlusrajatise töö juhtimisega, jälgib joogivee- või reoveekäitlusrajatise tööga seotud protsesse ning võtab vajaduse korral kasutusele meetmeid joogivee- või reoveekäitlusrajatise protsesside muutmiseks.

Kõik antud paragrahvis nõutavad teadmised ja oskused on hädavajalikud, et tagada joogivee tootmisprotsesside nõuetekohane toimimine ning kvaliteetse ja inimeste tervisele ohutu joogivee järjepidev tarne ühisveevärgi jaotusvõrku. Sätte kohaselt peab joogiveekäitlusrajatise operaator muuhulgas tundma joogiveekäitlust reguleerivaid õigusakte, näiteks teadma, missugustele normidele peab vastama ühisveevärgivee jaotusvõrku juhitud joogivesi. Kui veehaarde vesi (toorvesi), millest toodetakse joogivett, ei vasta kehtestatud joogivee keemiliste ja mikrobioloogiliste kvaliteedinäitajate ning indikaatornäitajate piirsaldustele, peab operaator joogiveetöötlusjaamas kasutama vajalikke joogiveetöötlusseadmeid joogivee kvaliteedinäitajate ja indikaatornäitajate nõuetekohasuse saavutamiseks. Lisaks peab joogiveekäitlusrajatise operaator näiteks teadma joogiveeoperaatori põhiülesandeid, näiteks rikete korral oskama kohe võtta kasutusele sobivaid abinõusid. Ohtude või rikete ilmnemisel peab operaator suutma viivitamata võtta kasutusele meetmeid, et tagada tarbijatele tervisele ohutu joogivesi.

**Neljandas paragrahvis** antakse ülevaade nendest oskustest, mida peab valdama reoveekäitlusrajatise operaator. Kõik antud paragrahvis nõutavad teadmised ja oskused on hädavajalikud, et puhastamata reovesi või mittenõuetekohaselt puhastatud heitvesi ei jõuaks keskkonda ja ei ohustaks seeläbi ka inimeste tervist. Lisaks sõltub reoveepuhasti operaatori tööst ka ÜVVK teenuse hind tarbijale. Sätte kohaselt peab reoveekäitluse operaator muuhulgas tundma reoveekäitlust reguleerivaid õigusakte, näiteks teadma vee erikasutuse keskkonnalooga (veelooga) seonduvaid kohustusi, oskama leida enda opereeritavale puhastile kohalduvaid heitvee piirnorme jms. Lisaks peab reoveekäitlusrajatise operaator näiteks mõistma reoveepuhasti operaatori põhiülesandeid, oskama hinnata reoveepuhastusprotsessi olulisi parameetreid ning tundma reoveepuhastustehnoloogiaid ja puhastusprotsessi eri etappe. Reoveekäitlusrajatise operaator peab oskama kohe võtta kasutusele meetmeid juhul, kui reoveepuhastusprotsessis on tuvastatud häireid või on tekkinud muu oht, mille tõttu võib reovesi põhjustada ohtu inimeste tervisele või tekib oht mittenõuetekohase heitvee jõudmiseks keskkonda.

**Viies paragrahv** sätestab nõuded asutusele või isikule, kes korraldab joogivee- või reoveekäitlusrajatiste operaatorite väljaõpet (edaspidi *koolitaja*). Selle paragrahvi kohaselt saab joogivee- või reoveekäitlusrajatiste operaatorite väljaõpet korraldada asutus või isik, kelle üheks põhikirja- või põhimäärusekohaseks tegevuseks on koolitus. Koolitaja peab tagama, et tema läbiviidav vähemalt 80-tunniline operaatori väljaõppeprogramm vastaks käesoleva määruse §-s 6 nimetatud sisulistele miinimumnõuetele.

**Kuues paragrahv** kehtestab väljaõppe korraldajale väljaõppeprogrammi üldised sisunõuded. Operaatori väljaõppeprogramm peab koosnema teoreetilisest ja praktilisest osast ning lõppema kirjaliku testiga.

Lõige 2 sätestab joogiveekäitlusrajatiste operaatoritele suunatud väljaõppeprogrammi teoreetilise osa sisunõuded. Määrusega kehtestatakse väljaõppeprogrammi miinimumnõuded, mistõttu väljaõppe korraldaja võib programmi sisu täiendada vastavalt väljaõppe spetsiifikale, ent kaetud peavad olema kõik antud paragrahvi lõikes 2 nimetatud teemad. Väljaõppeprogramm peab muuhulgas katma näiteks järgmisi teemasid: joogivee käitlemist reguleerivad õigusaktid (eelkõige veeseadus ning ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus ning nende alamaktid); joogivee operaatori põhiülesanded, et mõtestada lahti operaatori vastutusvaldkond; ülevaade põhjaveekihtidest ja -kogumitest, keemiliste näitajate piirsaldused, läviväärtused ja muud kvaliteedinäitajad, arvestades eelkõige veeseaduse §-s 34 sätestatud põhjavee kaitse eesmärki; põhja- ja pinnavee keemiline, füüsikaline, gaasiline, radioloogiline ja mikrobioloogiline koostis (operaator peab seejuures mõistma koostise muutumise põhjuseid ja kaasnevaid ohte ning mõistma toorvee iseloomust tingitud probleeme,

näiteks toorvee keemiline ja füüsikaline koostis, mikrobioloogia, gaaside sisaldus, radioaktiivsus); veehaarde sanitaarkaitseala, hooldusala ja toiteala nõuded, arvestades veeseaduses ja selle alamaktide kaudu kehtestatud piiranguid ja põhjavee kaitse-eesmärki; ülevaade joogivee käitlemise süsteemidest; veetöötlustehnoloogiate kirjeldused, põhietapid ja seosed etappide vahel; joogivee kvaliteedinäitajad; filtermaterjalid; toorveest ja joogiveest veeproovide võtmine, seirenõuete jälgimine, veeproovide säilitamine ja transport ning peamised seiratavad näitajad; veearvestid, lekked ja veearvestuse pidamine; veetöötlusjaamade ning seadmete ja süsteemide korrashoid, remont ja hooldus jm.

Lõige 3 määrab minimaalse reoveekäitlusrajatiste operaatorite väljaõppeprogrammi teoreetilise osa sisunõuded. Nii nagu joogiveekäitlusrajatiste operaatorite väljaõppeprogrammi korral, saab ka reoveekäitlusrajatiste operaatorite väljaõppe korraldaja kohandada väljaõppeprogrammi vastavalt oma spetsiifikale, kuid väljaõppeprogramm peab katma vähemalt kõiki antud paragrahvi lõikes 3 nimetatud teemasid. Väljaõppeprogramm peab muuhulgas katma näiteks järgmisi teemasid: reoveepuhastust reguleerivad õigusaktid (eelkõige veeseadus ning ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus ning nende alamaktid); reoveepuhasti operaatori põhiülesanded, et mõista operaatori vastutusvaldkonda; erinevate reoveepuhastustehnoloogiate kirjeldused; heit- ja reovee koostis ja omadused ning heitvee mõju suubla seisundile; puhastusprotsessi tehnoloogiliste seadmete kirjeldus ja nende hooldus; reoveepuhasti päeviku pidamine (oluline on seejuures välja tuua, mis näitajaid on vaja salvestada iga päev, iga nädal või iga kuu); toitainete (fosfor ja lämmastik) tõhustatud äraastamise tehnoloogiad aktiivmudapuhastites ja märgalasüsteemides; reoveepuhastusprotsesside põhietapid; reo-, heit- ja sademeveest ning reoveesetest esinduslike proovide võtmine, transport ja säilitamine (seejuures on vajalik tuvastada, milliste proovide alusel ja kuidas hinnata nii reoveepuhasti puhastusefektiivsust kui ka üksikute puhastusetappide tõhusust); jääkmuda iseloom, kõrvaldamine ja käitlus; liigmuda ja reoveesette käitlemise tänapäevaste tehnoloogiate kirjeldus; hüdraulilise koormuse ja reostuskoormuse määramine; puhastusprotsesside jälgimine ja reoveepuhasti juhtimine jm.

Määrus näeb küll ette, et väljaõpe sisaldab lisaks teoreetilisele osale ka praktilist osa, ent jätab õiguse praktilise osa täpse sisu ja vormi üle otsustada koolitajal, arvestades näiteks koolitusel osalevate operaatorite tegevusvaldkonda (kas käitatakse nt joogivee- või reoveekäitlusrajatist) ning käesoleva määruse §-s 3 ja 4 esitatud nõudeid joogiveekäitlusrajatise ja reoveekäitlusrajatise operaatori teadmistele ja oskustele.

Koolitus lõpeb kirjaliku testiga. Testi küsimused peavad põhinema käesoleva paragrahvi lõikes 2 ja 3 olevatel väljaõppeprogrammidel.

Koolituse lõppedes väljastatakse väljaõppe läbimist tõendav tunnistus vaid käesoleva paragrahvi lõikes 1 toodud väljaõppeprogrammi läbinud operaatoritele. Tunnistus kehtib seitse aastat.

**Seitsmes paragrahv** sätestab jõustumise aja, vt seletuskirja 6. osa.

### **3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele**

Eelnõukohane määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega. Tegemist on riigisisese õigusaktiga, mille eesmärk on tagada, et joogiveetöötlusjaamasid ja reoveepuhasteid opereeriks üksnes pädevad isikud, sest joogivee- ja ka reoveekäitlusrajatise käitava isiku kvalifikatsioonist sõltub otseselt nii rahva tervise kaitse, keskkonda juhitava saaste kogus, mis võib põhjustada keskkonnareostuse või keskkonnahäiringu, kui ka ÜVVK teenuse hind ja toimepidevus. Eesmärgiks on saavutada puhas inimese tervisele ohutu joogivesi ja nõuetele

vastav heitvesi väiksemate kulutustega ning joogivee tootmise- ja reovee puhastussüsteemide häireteta töö. Selle eesmärgi täitmiseks sätestatakse joogi- ja reoveekäitlusrajatiste operaatorite pädevusnõuded.

Eelnõukohasel määruel on kaudne seos Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2005/36/EÜ kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta (edaspidi direktiiv 2005/36/EÜ), mis reguleerib liidu õigust kutsealade valdkonnas. Euroopa Parlament ja nõukogu võtsid 28. juunil 2018 vastu uue direktiivi – (EL) 2018/958, milles käsitletakse uute kutsealasid reguleerivate õigusnormide vastuvõtmisele eelnevat proportsionaalsuse kontrolli, mida liikmesriikidel on kohustus rakendada enne kutsealasid reguleerivate õigusnormide vastuvõtmist või muutmist. Proportsionaalsuse kontroll tehti ÜVVKSi eelnõu menetluse raames. EL direktiiv 2018/958 on üle võetud haldusjuhises (kinnitatud Vabariigi Valitsuse protokollilise otsusega 25.06.2020).

#### 4. Määruse mõju

Määrus mõjutab kõige enam vee-ettevõtjaid. Vee-ettevõtjaid on Eestis kokku ligi 150. Eestis puudus siiani pädevusnõude regulatsioon joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste operaatoritele. Joogiveetöötusjaamade ja reoveepuhastite opereerimise tase on Eestis üldiselt hea, kuid esineb olukordi, kus joogiveetöötusjaam või reoveepuhasti on projekteeritud, rajatud ja käivitatud kõigi nõuete kohaselt, kuid operaatori väheste teadmiste tõttu tekivad rajatistes tõrked ning tekib nii inimeste tervise kui ka loodusesekkkonna kahjustamise oht. Mainitud kahju seisneb eelkõige selles, et joogiveetöötusjaama ei käitata nõuetekohaselt ning nõuetele mittevastav joogivesi suunatakse ühisveevärki. Reoveepuhastite mittenõuetekohane opereerimine võib viia olukorrani, kus projekteeritud opereerimisparameetritest kaldutakse kõrvale ja loodusesekkkonda suunatav heitvesi ei vasta nõuetele ning võib põhjustada seeläbi loodusesekkkonna saastumise.

**Määrusega kaasneb väheoluline positiivne mõju elu- ja loodusesekkkonnale.** Joogivee- ja reoveepuhasti operaatorite kvalifikatsiooninõuete sätestamine tagab opereeritavate puhastite stabiilse tööprotsessi projekteeritud parameetritel. See omakorda vähendab protsessi võimalikke häireid, mille käigus võib sattuda ohtu nõuetekohase kvaliteediga joogivesi või mis võib põhjustada nõuetele mittevastava heitvee juhtimise loodusesekkkonda. Seega väheneb seadmete häirete ning joogivee või loodusesekkkonna võimaliku reostumise risk.

**Määrusega kaasneb ka väheoluline nii negatiivne kui ka positiivne majanduslik mõju vee-ettevõtjatele.** Eelkõige kaasneb mõju nendele vee-ettevõtjatele, kes ei ole veel puhastitele vastutavat operaatorit määranud. Mõju puudutab eelkõige väiksemaid puhasteid, kus puudub piirkondlik vee-ettevõtja, kes puhasteid korrapäraselt hooldaks. Kuna aga puhastite nõuetekohane töö saab toimida üksnes operaatori sekkumisega (vähemalt teatud perioodi tagant), võib eeldada, et üle 90% puhastitele on määratud eelnõu koostamise seisuga vastutav operaator, kelle ülesanne on puhasti vähemalt perioodiliselt üle vaadata ja teha vajalikud hooldustööd. Operaatorite kvalifikatsiooninõude kehtestamisega kaasnevad vee-ettevõtetele puhasti operaatori väljaõppega seotud kulud. Koolitus maksab ühele koolitatavale 400–900 eurot sõltuvalt koolitusgrupi suurusest. Kvalifitseeritud puhastioperaatori palgakasvuks prognoositakse 10%. Reoveepuhasti operaatori tööjõu keskmine kulu on ca 1200 eurot kuus. Tööjõukulu kasvab aastas operaatori kohta seega ligikaudu 1440 euron. Keskmise suurusega vee-ettevõtja kuludes võib nimetatud kulusid lugeda väheoluliseks. Arvestades, et tegemist on seadusest tuleneva kohustuse täitmiseega, on põhjendatud, et need kulud lisatakse ühisveevärgi- ja -kanalisatsiooniteenuse hinda.

Positiivne majanduslik mõju vee-ettevõtjatele avaldub puhastite töö stabiilsuses, sest professionaalse operaatori tegevus eelduslikult vähendab avariilukordade tõttu tekkiva

võimaliku mittenõuetekohase heitvee loodusesse juhtimist, mis omakorda tähendab, et vee-ettevõtja kulud saastetasudele selle võrra vähenevad.

Puhastite operaatorid peavad iga seitsme aasta järel läbima vähemalt 80-tunnise täiendkoolituse, mis põhjustab vee-ettevõttele vähesel määral ka aja- ja ressursikulu. Samas koolitust ei pea läbima need isikud, kellele on kutseseaduse alusel antud veekäitlusoperaatori kutsetunnistus. Lisaks, 80-tunnine väljaõpe on ÜVVKS-i kohaselt võrdsustatud joogivee- või reoveekäitlusrajatise tootja või haridusasutuse pakutava vähemalt 80-tunnise väljaõppega. Seega koolitustel ei pea osalema kõik operaatorid. See vähendab kaasnevat halduskoormust vee-ettevõtjatele.

**Tarbijate jaoks võib määrus kaasa tuua marginaalse ÜVVK teenuse hinna tõusu vee-ettevõtjale lisanduva koolitus- ja tööjõukulude kasvu tõttu.** Arvestades aga vee-ettevõtjate eeldatavaid lisakulusid, on võimalik hinnatõus marginaalne või puudub üldse paremini opereeritud puhasti kaudu kokkuhoitud kulude (nt elektrikulu, saastetasud) arvelt.

**Määrusega kaasnevad kohustused ka Keskkonnaministeeriumile.** Keskkonnaministeerium peab tagama vajalike täiendkoolituste korraldamise koos sobiva väljaõppeprogrammiga. Kuna aga Keskkonnaministeerium juba korraldab operaatorite koolitusi igal aastal, suudetakse kohustus täita olemasolevate ressursside arvelt. Kehtiv leping on Keskkonnaministeeriumil sõlmitud aastate 2021–2023 kohta ning koolitaja on OÜ aqua consult baltic. Koolitaja leiti riigihanke „Veetöötlusjaamade ja reoveepuhastite operaatorite koolituse korraldamine aastatel 2021–2023 (Keskkonnaministeerium)“, viitenumber 237891, alusel. Perioodil 2021–2023 tuleb koolitajal korraldada kokku viis koolitust, neist kolm on toimunud:

- 1) üks koolitus 2021. aastal perioodil oktoober–november;
- 2) kaks koolitust 2022. aastal perioodidel aprill–juuni ja september–november.

2023. aastal on tulemas kaks koolitust – perioodidel aprill–juuni ja september–november.

Alates 2024. a tagab Keskkonnaministeerium, et turul oleks vähemalt üks kvalifitseeritud koolitaja, kes pakub joogivee- ja reoveekäitlusrajatiste operaatorite väljaõpet. Samas ei ole piiratud koolituste korraldamine nendel asutustel, kes vastavad määruses sätestatud koolitaja nõuetele ning juhitud vastav määruses olevast koolitusprogrammist. Koolituse hind kujuneb turu järgi. Koolitusega kaasnevad kulud katab vee-ettevõtja, kelle operaator koolitusel osaleb, vastav mõju on analüüsitud vee-ettevõtja majandusliku mõju juures.

## **5. Määruse rakendamisega seotud tegevus, rakendamiseks vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud**

Eelnõukohase määruse rakendamine ei too kaasa uusi tegevusi, lisakulusid ega -tulusid.

## **6. Määruse jõustumine**

Määrus jõustub 01.07.2023. Selline jõustumiskuupäev on vaja määrata, kuna määruse aluseks olev ÜVVKS jõustub 01.07.2023.

Kuigi ÜVVKS § 75 kohaselt peab operaator §-is 32, sh selle alusel kehtestatud määruses sätestatud pädevusnõuetele vastama alates 2025. aasta 1. jaanuarist, siis operaatorite väljaõpe peab algama sellest kuupäevast oluliselt varem, et operaatorid jõuaksid oma teadmised ja oskused õigusnormidega vastavusse viia. Poolteist aastat on piisav aeg, et omandada õigusaktidele vastav väljaõpe.

## **7. Eelnõu koostöölastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon**

Määruse eelnõu saadetakse koostöölastamisele Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, Haridus- ja Teadusministeeriumile, Justiitsministeeriumile ning Sotsiaalministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Vee-ettevõtete Liidule, Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, Eesti Keemiatööstuse Liidule ja Eesti Toiduainetööstuse Liidule eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.